25.11.2025

Kehittämisjohtaja Juho Korpi

Asia: ***E 73/2025 vp*** *Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi;*
U 48/2025 vp *Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2028-2034 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission väliseksi toimielinten sopimukseksi (toimielinten välinen sopimus talousarvioyhteistyöstä*
U 53/2025 vp *Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission asetusehdotuksesta ”Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028-2034 sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta”, jatkossa kumppanuusrahastoasetus (NRP-asetus), ja komission asetusehdotuksesta ”Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus talousarvion menojen seurantaa ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta”, jatkossa tuloksellisuusasetus*
U 55/2025 vp *Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) ja yhteisen kalastuspolitiikan (YKP) uudistuksesta*

Tausta

Nykyisen vuosia 2021-2027 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta annetun neuvoston asetuksen (EU, Euratom) n:o 2020/2093 mukaan Euroopan komissio (*jäljempänä komissio)* esittää ennen 1 päivää heinäkuuta 2025 ehdotuksen uudeksi monivuotiseksi rahoituskehykseksi. Komissio antoi 16.7.2025 ehdotukset EU:n seuraavaksi rahoituskehykseksi vuosille 2028-2034.

Komission ehdotus sisältää kattavan tiedonannon ”Dynaaminen EU:n talousarvio tulevaisuuden tarpeisiin – Monivuotinen rahoituskehys 2028-2034”, sekä ehdotuksen rahoituskehysasetukseksi, ehdotuksen toimielinten väliseksi sopimukseksi, ehdotuksen omia varoja koskevaksi päätökseksi, kansallisen ja aluetason kumppanuusrahastoa koskevan asetusehdotuksen (jatkossa kumppanuusrahasto), kilpailukykyrahastoa koskevan asetusehdotuksen, Verkkojen Eurooppa -asetusehdotuksen, Globaali Eurooppa -asetusehdotuksen, asetusehdotuksen EU-rahoituksen tuloksellisuuden seurannasta ja horisontaalisista periaatteista ja joukon muita sektorikohtaisia ehdotuksia.

Komissio täydensi ehdotuksiaan 3.9.2025 antamalla useita sektorikohtaisia ehdotuksia.

Komission tiedonannon kokonaisuudesta on laadittu erillinen E-kirje (E 73/2025 vp), joka on toimitettu eduskunnalle 19.9.2025. Samassa yhteydessä ilmoitettiin, että eduskunnalle toimitetaan erikseen sektorikohtaisiin lainsäädäntöehdotuksiin liittyvät U-kirjelmät.

YLEISTÄ JA RAHOITUKSEN RAKENNE

Tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen ja sen kokonaistasoon kohdistuu EU-tasolla merkittäviä uudistamis- ja kasvattamispaineita erityisesti muuttuneen geopoliittisen tilanteen ja EU:n strategisen kilpailukyvyn, turvallisuusympäristön vahvistamisen sekä ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunnan tarpeen takia, mutta myös tulevan EU:n laajentumisen johdosta.

Komission ehdotus perustuu unionin poliittisiin painopistealueisiin eli kilpailukykyyn, turvallisuuteen, vähähiilistämiseen, kestävään kehitykseen, ja taloudelliseen, sosiaaliseen ja alueelliseen yhteenkuuluvuuteen.

Komissio ehdottaa tulevan rahoituskehyksen kokonaistasoksi 1763,1 mrd. euroa sitoumuksina, mikä vastaa 1,26 % EU:n BKTL:stä. Kehyksen kokonaistasoon sisältyisi elpymisvälineen takaisinmaksuun osoitettu 149,3 mrd. euroa. Suomi on vakiintuneesti käyttänyt rahoituskehyksen kokonaistasosta lukuja, jotka sisältävät kaikki sovittavat sitoumukset, myös ulkopuoliset välineet. Kun kokonaistasoon lisätään kehyksen ulkopuolelle ehdotettujen erityisvälineiden (joustoväline, Ukraina-varaus ja Euroopan rauhanrahasto) rahoitus, on komission ehdotuksen kokonaistaso yhteensä 1 893 mrd. euroa sitoumuksina, mikä vastaa noin 1,35 % EU:n BKTL:stä. Kuluvan rahoituskehyskauden vertautuvat luvut ovat rahoituskehyksen kokonaistason osalta noin 1 265 mrd. euroa (1,00 % EU:n BKTL:stä) ja noin 1 312 mrd. euroa (1,04 % EU:n BKTL:stä) kehyksen ulkopuoliset erityisvälineet ja Euroopan rauhanrahasto mukaan luettuna. Komission esitys tulevaksi rahoituskehyskokonaisuudeksi olisi noin 580 mrd. euroa voimassa olevaa rahoituskokonaisuutta suurempi.

Komission ehdotus vuosien 2028-2034 monivuotiseksi rahoituskehykseksi jakautuu neljään pääotsakkeeseen (nykyisin seitsemän), joista kolme vastaa talousarviosta tuettavia unionin tärkeimpiä toiminta-aloja ja joissa keskitytään yhteisten poliittisten painopisteiden toteuttamiseen. Neljäs otsake kattaa EU:n yleisen hallinnon menot. Ehdotettu rakenne olisi tältä osin yksinkertaisempi nykykehykseen verrattuna.

Komission ehdotuksen mukaan ohjelmat ja toiminnat on toteutettava siten, että koko vuosien 2028–2034 monivuotisen rahoituskehyksen aikana saavutetaan ilmasto- ja ympäristötavoitteita koskeva kokonaismenotavoite, joka on vähintään 35 prosenttia talousarvion kokonaismäärästä. % -osuus vaihtelee otsakkeittain.

Sitoumusmäärärahat	MFF 2028-2034 (milj. euroa)	Ilmasto- ja ympäristöosuus rahoituksesta (%)
1. Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus, maatalous ja maaseutu, kalatalous ja merielinkeinot, vauraus ja turvallisuus	946 404	43
2. Kilpailukyky, vauraus ja turvallisuus	522 205	40-43
3. Globaali Eurooppa -välinen	190 000	30
4. Hallinto	104 447	(ei arviota)
Yhteensä	1 763 056	35

Horisontaaliset periaatteet ja ilmasto- ja ympäristötavoitteet

Komissio esittää koko rahoituskehyksen menojen seurantaa ja tuloksellisuutta koskevaa kehystä sekä horisontaalisia periaatteita, talousarvion sekä unionin ohjelmien ja toimintojen seurantaa, edellä mainittujen täytäntöönpanoa sekä viestintää koskevia ehdotuksia koottavaksi yhteen asetukseen. Kehys, horisontaaliset periaatteet ja seuranta kattavat myös rahoituskehyksen 1-otsakkeen kansalliset kumppanuussuunnitelmat.

Komission tuloksellisuusasetusehdotuksen tavoitteena on koko EU-rahoituksen hallinnollisen taakan vähentäminen, luotettavuuden ja läpinäkyvyyden parantaminen sekä budjetin varojen parempi seuranta. Komission ehdotuksen tavoitteena on tukea myös EU:n yhteisten periaatteiden toteutumista yhdenmukaistamalla EU-rahoituksen horisontaalisten periaatteiden (ilmasto ja biodiversiteetti, DNSH, sosiaalipolitiikat ja tasa-arvo) sääntöjä sekä EU-rahoituksen tuloksellisuuden seurantaa.

Käytännössä asetuksella luotaisiin mahdollisimman yhdenmukainen kehikko, jolla seurattaisiin EU-varojen käyttöä ja tuloksia. Seuranta, budjetin ohjelmien rahoitusmahdollisuudet ja rahoituksen saajat koottaisiin yhdelle verkkosivustolle (”Single Gateway”), joka mahdollistaisi muun muassa budjetin tuloksellisuuden seurannan ja tarjoaisi edunsaajille yksinkertaisemman mahdollisuuden löytää rahoitusta.

Tuloksellisuusasetusehdotuksen 4 artiklan mukaan ohjelmat ja toiminnat on toteutettava siten, että koko vuosien 2028–2034 monivuotisen rahoituskehyksen aikana saavutetaan ilmasto- ja ympäristötavoitteita koskeva kokonaismenotavoite, joka on vähintään 35 prosenttia talousarvion kokonaismäärästä.

Tuloksellisuusasetusehdotuksen liitteen I mukaan monivuotisen rahoituskehyksen ohjelmien ja välineiden kokonaismäärärahoista odotetaan kohdennettavan vähintään seuraavat prosenttiosuudet ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin:

1) Kansalliset ja alueelliset kumppanuussuunnitelmat: 43 %
2) Euroopan kilpailukykyrahasto: 43 %
3) Tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelma: 40 %
4) Verkkojen Eurooppa -väline: 70 %
5) Globaali Eurooppa -väline: 30 %

Horisontaalisista periaatteista komissio ehdottaa ”ei merkittävää haittaa” -periaatteen soveltamisen helpottamiseksi yksinkertaistettua ohjeistusta, jossa vahvistettaisiin yleiset periaatteet ja kriteerit sekä politiikanaloja koskevat erityiskriteerit: siinä erotettaisiin periaatetta noudattavat politiikanalat ja sellaiset, jotka aiheuttavat merkittävää haittaa yhdelle tai useammalle ympäristötavoitteelle. Viimeksi mainittuja aloja ja toimintoja ei komission ehdotuksessa olisi mahdollista rahoittaa EU:n talousarviosta.

Komissio esittää, että ilmastolle ja luonnon monimuotoisuudelle ja sosiaalipoliitikoille varattuja rahoitusosuuksia talousarviossa seurattaisiin sekä asetusehdotuksen 8 artiklassa ehdotetun kehyksen, että EU:n kertoimien kautta.

Suomi suhtautuu avoimesti tulosperusteisuuden vahvistamiseen rahoituksen vaikuttavuuden parantamiseksi. Suomi katsoo, että etenkin jäsenvaltioille suoraan kohdistuvan rahoituksen tulosperusteisuus vahvistaisi EU-rahoituksen vaikuttavuutta sekä tehostaisi EU-varojen toimeenpanoa. Ympäristöministeriö korostaa, että on ensi arvoisen tärkeää, että rahoituksen tuloksellisuutta sekä ilmasto- ja ympäristötavoitteiden toteutumista seurataan yhtenäisillä koko EU tason kriteereillä. Siten rahoituskehyksellä tulisi jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista komission esityksen mukaisesti, kuten U -kirjelmässä todetaan.

RAHOITUSKEHYKSEN PÄÄOTSAKKEET OTSAKE 1: Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen vaurauden ja turvallisuuden rahasto

Pääotsake1. kattaisi jäsenmaille suoraan kohdennettavan rahoituksen. Nykyisin rahoituskehyksessä erilliset yhteistä maatalouspolitiikkaa, koheesiopolitiikkaa ja sisäasioita koskevat rahastot koottaisiin yhteen uuteen rahastoon otsakkeen 1 sisällä. Tämä tarkoittaisi myös siirtymistä useista ohjelmista yhteen kansalliseen suunnitelmaan (NRPP, National and Regional Partnership Plan), joka ohjaisi rahaston kansallista toimeenpanoa. Komission tavoitteena on, että rahoitusta ohjattaisiin nykyistä tehokkaammin EU:n yhteisten prioriteettien toteuttamiseen. Kunkin jäsenvaltion NRP-suunnitelma sovittaisiin yhteistyössä ao. jäsenvaltion ja komission kesken. Rahoitusta maksettaisiin jäsenvaltiokohtaisissa kansallisissa ja alueellisissa suunnitelmissa sovittuihin investointeihin ja uudistuksiin liittyvien tavoitteiden ja välitavoitteiden saavuttamisen pohjalta. Kansallisten suunnitelmien toimeenpanon seurantaan kytkeytyisi komission ehdottama parannettu tulosseurantajärjestelmä. Komission mukaan täten EU-rahoituksen seurantaa ja raportointia voitaisiin yksinkertaistaa ja hallinnollista taakkaa keventää. 43% rahoituksesta tulee kohdentaa ilmasto- ja ympäristötavoitteiden toteuttamiseen.

Ympäristöministeriöllä on kokemusta otsakkeen 1. mukaisen EU varojen hallinnasta ja toimeenpanosta. Ministeriö pitää hyvänä, että kansallinen suunnitelma ohjaisi rahoituksen toimeenpanoa. Kansallisella suunnitelmalla voidaan kohdentaa rahoitusta vaikuttavasti ja monivaikutteisesti . EU-rahoituksen tulosseurantajärjestelmä sekä ei merkittävää haittaa (DNSH) periaatteen tehokas soveltaminen ovat keskeisiä rahoituksen vaikuttavuuden ja kohdentumisen varmistamisessa. Erityisesti ympäristötavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta komission ehdotus voi tehostaa rahoituksen kohdentumista.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että komission ehdotuksen mukaisesti kumppanuussuunnitelmassa tulee huomioida kansallinen ennallistamissuunnitelma, jolla EU:n ennallistamisasetuksen toimeenpanoa kansallisesti ohjataan. Ennallistamistoimiin liittyen Suomi korostaa mahdollisuutta hyödyntää laaja-alaisesti eri välineitä ennallistamistoimien rahoitukseen.

Kunkin jäsenvaltion NRP-suunnitelma sovittaisiin yhteistyössä ao. jäsenvaltion ja komission kesken. Rahoitusta maksettaisiin jäsenvaltiokohtaisissa kansallisissa ja alueellisissa suunnitelmissa sovittuihin investointeihin ja uudistuksiin liittyvien tavoitteiden ja välitavoitteiden saavuttamisen pohjalta. Kansallisten suunnitelmien toimeenpanon seurantaan kytkeytyisi komission ehdottama parannettu tulosseurantajärjestelmä. Komission mukaan täten EU-rahoituksen seurantaa ja raportointia voitaisiin yksinkertaistaa ja hallinnollista taakkaa keventää. Su
omen kannan mukaanmaataloutta koskevan rahoituksen tulisi osaltaan tukea ruoantuotannon ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin vastaamista.

NRP-suunnitelmien rahoitukseen jätettäisiin myös ohjelmoimaton osa (25 %) joustavuuden lisäämiseksi sekä uusi 65 mrd. euron EU Facility -joustavuusväline, joka tarjoaisi lisäjoustavuutta ohjelman sisällä.

OTSAKE 2: Eurooppalainen kilpailukykyrahasto sisältäen puolustustutkimuksen erityisohjelman ja Horisontti Eurooppa -puiteohjelma

Komissio ehdottaa uutta kilpailukykyrahastoa, jolla rahoitettaisiin useiden nykykehyksen ohjelmien toimia kuten esimerkiksi esim. Horisontti Eurooppa, InvestEU, Digitaalinen Eurooppa, CEF-digirahoitus, Euroopan

puolustusrahasto, tuleva Euroopan puolustusteollisuusohjelma EDIP, Euroopan avaruusohjelma, LIFE-ohjelma, EU4Health -ohjelma. Kilpailukykyrahastosta kohdennettava tuki voisi olla laina- tai avustusmuotoista, mutta myös nk. sekarahoitusta. Uuden kilpailukykyrahaston toimeenpanon osaksi tuotaisiin myös EU:n päästökauppatuloilla rahoitettava Innovaatiorahasto. 43% kilpailukykyrahastosta ja 40% tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmasta on tarkoitus kohdentaa ilmasto- ja ympäristötavoitteiden toteuttamiseen.

Rahaston yleisenä tavoitteena olisi vahvistaa Euroopan kilpailukykyä, erityisesti strategisilla aloilla ja EU:lle kriittisissä teknologioissa koko rahoituksen elinkaaren ajan. Rahastolla olisi neljä politiikkaikkunaa; 1) puhdas siirtymä ja teollisuuden hiilestä irtaantuminen (58,7 mrd. euroa sisältää Innovaatiorahasto-osuuden noin 35 miljardia euroa), 2) terveys, bioteknologia, maatalous ja biotalous (20 mrd. euroa), 3) digitaalinen johtoasema (48,5 mrd. euroa) sekä 4) resilienssi, turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus (115,7 mrd. euroa).

Suomi pitää oikeana lähtökohtana komission ehdotusta kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhdistämiseksi yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi. Suomi pitää myös tarkoituksenmukaisena, että kilpailukyvyn vahvistamiseksi voitaisiin tarjota monimuotoista tukea, kuten avustuksia ja lainoja sekä niin kutsuttua sekamuotoista rahoitusta hankkeiden eri vaiheissa.

Merkittävä osa rahoituksesta on osoitettu puhtaan siirtymän edistämiseen. Ympäristöministeriö pitää määrärahojen kohdentamista ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamiseen sekä fossiilisista eroon pääsemiseksi erittäin tärkeänä. Suomi pitääkin perusteltuna rahoituksen lisäämistä puhtaaseen siirtymään EU:n kilpailukyvyn ja omavaraisuuden vahvistamiseksi.

Ympäristöministeriö korostaa, että nykymuodossaan LIFE -ympäristöohjelma päättyisi. LIFE-ohjelman (2021-2027) budjetti on noin 5,4 miljardia euroa ja Suomen laskennallinen saanto tämän hetkisen arvion mukaan lähes 200 milj. euroa. Suomi on ollut rahastossa merkittävä nettosaaja (3,5%) ja saanto ylittää Suomen jäsenmaksuosuuden budjetista (1,7%). Suomi on pärjännyt erityisen hyvin kilpailullisissa hankkeissa. Erityisen tärkeää kansallisesta perspektiivistä katsottuna ovat LIFE-ohjelman strategiset top-down hankkeet. Strategisten hankkeiden osalta Suomen laskennallinen saanto tämän hetkisen arvion mukaan on yli 150 milj. euroa. Nämä olisivat komission ehdotuksen mukaisesti poistumassa/komissio ehdottaa, että LIFE-ohjelman toimenpiteitä rahoitettaisiin jatkossa sekä NRP:n että kilpailukykyrahaston kautta. Olisi tärkeää, että LIFE-ohjelman mukaisten hankkeiden rahoitus perustuisi jatkossakin keskeisiin tavoitteisiin ja kilpailuun. Ympäristöministeriö pitäisi hyvänä, jos LIFE ohjelamnn toteutus olisi vain yhden rahoitusohjelman alla. Nyt ohjelma jakautuisi eri otsakkeisiin.

Horisontti Eurooppa -puiteohjelman ohella avoimen kilpailun ja hankkeiden korkean laadun tulisi olla lähtökohtana myös kilpailukykyrahaston rahoitukselle. Horisontti Euroopan soveltavan tutkimuksen (Pilari II) painotukset ovat muuttuneet merkittävästi aiemmista ja noudattelevat kilpailukykyrahaston politiikkaikkunoita. Esimerkiksi ilmastoon, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvissä tutkimusaiheissa suomalaisten menestys on ollut merkittävää. Ilmastonmuutokseen liittyvän tutkimuksen osalta (klusteri 5, ilmastoteema) Suomen saanto on Horisontti Eurooppa -ohjelmakaudella ollut vuosina 2021-2024 yhteensä 22, 6 M€. Luonnon monimuotoisuuden, luonnonvarojen kestävän käytön, ja muiden ympäristöteemojen (klusteri 6) osalsta Suomen saanto on vuosina 2021-2024 ollut 102 M€. Suomen suhteellinen saanto näissä teemoissa on ollut noin 3,6 %, mikä tekee siitä yhden Suomen vahvimmista osa-alueista Horisontti Euroopassa. Nyt ehdotuksessa nähdyt merkittävät muutokset Pilari II:n tutkimusfokuksissa voivat vähentää Suomen saantoa ilmasto- ja ympäristötutkimuksen saralla. Suomi korostaa ruokaan, luonnonvaroihin, ilmastoon ja ympäristöasioihin liittyvän tutkimuksen merkitystä osana kilpailukyvyn ja kestävän bio- ja kiertotalouden edistämistä EU:ssa. EU:n rahoituksella tulisi myös vahvistaa ja edelleen kehittää EU:n globaalia johtajuutta kierto- ja biotaloudessa sekä biopohjaisissa ratkaisuissa.

U -kirjeen turvallisuus- ja varautumispainotuksiin liittyen ympäristöministeriö korostaa, että ympäristöturvallisuus on strateginen osa kokonaisturvallisuutta, joka vaatii poikkihallinnollista yhteistyötä, kansainvälistä koordinaatiota ja nopeita toimia resilienssin vahvistamiseksi. Ilmastonmuutos ja luontokato eivät ole vain ekologisia haasteita, vaan strategisia turvallisuusuhkia, jotka vaikuttavat yhtä merkittävästi kuin geopoliittiset ja teknologiset riskit.

Omien varojen päätös ja keskeiset ehdotukset ympäristöministeriön toimialalla

Euroopan unionin omat varat ovat tuloja, joilla EU:n talousarvio rahoitetaan. Omat varat jaetaan niin sanottuihin perinteisiin omiin varoihin, joita ovat nykyisin käytännössä tullimaksut sekä muihin omiin varoihin, joita ovat jäsenvaltioiden arvonlisäveropohjaan perustuva vara, kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuva oma vara ja bruttokansantuloon perustuva täydentävä vara.

Omien varojen päätöksessä säädetään omien varojen vuotuiset enimmäismäärät, joiden puitteissa jäsenmaat ovat velvoitettuja asettamaan varoja unionin käyttöön. Nykyisen omien varojen päätöksen mukaisesti enimmäismäärät ovat maksumäärärahojen kattamiseksi 1,40 prosenttia ja maksusitoumusmäärärahojen kattamiseksi 1,46 prosenttia kaikkien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta BKTL:sta.

Komissio ehdottaa nykyisen omien varojen järjestelmän yksinkertaistamiseksi ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi kaikista nykyisistä mukautuksista luopumista. Tämä tarkoittaisi, että arvonlisäveroperusteisen oman varan määräytymisperustetta ei jatkossa rajattaisi, ja että kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuviin omiin varoihin ja BKTL-perusteisiin omiin varoihin sovellettavista mukautuksista luovuttaisiin.

Talousarvion tulopohjan vahvistamiseksi nykyisiin omiin varoihin ehdotetaan lisäksi eräitä muutoksia. Kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvan oman varan määräytymishintaa korotettaisiin nykyisestä 0,8 euroa/kg 1,0 euroon/kg ja määräytymishinta sidottaisiin inflaatioon vuodesta 2028 alkaen. Lisäksi perinteisten omien varojen kantopalkkiota alennettaisiin nykyisestä 25 prosentista 10 prosenttiin.

Komissio ehdottaa omien varojen enimmäismäärien kasvattamista, jotta rahoituskehyksen ja omien varojen enimmäismäärien välinen liikkumavara riittäisi kattamaan unionin kaikki taloudelliset velvoitteet ja ehdolliset velat. Komission ehdottamat enimmäismäärät ovat maksumäärärahojen kattamiseksi 1,75 prosenttia ja maksusitoumusmäärärahojen kattamiseksi 1,81 prosenttia kaikkien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta BKTL:sta.

Komissio ehdottaa viittä uutta omien varojen lajia pohjautuen aiempiin ehdotuksiin ja keskusteluihin. Uudet omat varat tuottaisivat komission mukaan huomattavia tuloja ja niiden täytäntöönpano olisi mahdollista kohtuullisin hallinnollisin rasittein. Komission ehdotus uusiksi omiksi varoiksi sisältää kaksi uutta omaa varaa, jotka sisältyivät jo aiempiin vuosien 2021 ja 2023 komission ehdotuksiin. Nämä kaksi uutta omaa varaa olisivat nykyiseen päästökauppajärjestelmään (ETS 1) sekä hiilirajamekanismiin (CBAM) perustuva oma vara. Komissio ehdottaa lisäksi kolmea uutta omien varojen lähdettä, jotka ovat keräämättä jääneeseen sähkö- ja elektroniikkalaiteromun määrään perustuva oma vara (e-waste), tupakan valmisteveroon perustuva oma vara (TEDOR) sekä EU:n yrityspohjainen oma vara (CORE).

Ympäristöministeriön kannalta keskeisiä ovat kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen, keräämättä jääneeseen sähkö- ja elektroniikkalaiteromuun, hiilirajamekanismiin sekä päästökauppajärjestelmään perustuva oma vara. Komission uusien omien varojen ehdotuksilla voisi olla välillisiä ympäristövaikutuksia. Kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvan oman varan määräytymishinnalla voisi olla kannustinvaikutuksia muovipakkausjätteen kierrättämisasteen kasvattamiseksi. Vastaavasti uudella keräämättä jääneeseen

sähkö- ja elektroniikkalaiteromuun perustuvalla uudella omalla varalla voisi olla kannustinvaikutuksia keräämisasteen kasvattamiseen. Tällä hetkellä ei kuitenkaan ole saatavilla sellaista tilasto- tai tutkimustietoa, joilla voitaisiin arvioida kyseisten omien varojen käyttäytymisvaikutusten suuruusluokkaa.

Päästökauppajärjestelmään perustuva oma vara

Komissio ehdottaa, että nykyisestä yleisen päästökauppajärjestelmän (ETS 1) huutokauppatuloista 30 prosenttia ohjattaisiin unionin talousarvioon omana varana. Soveltamisalan ulkopuolella olisivat modernisaatiorahastoa varten tarkoitetut alkuperäiset päästöoikeudet sekä innovaatiorahastoa varten tarkoitetut päästöoikeudet. Ehdotus ei koskisi uutta tieliikennettä ja rakennuksia koskevaa päästökauppajärjestelmää (ETS 2).

Päästökauppajärjestelmästä voitaisiin saada unionin talousarvioon komission arvion mukaan vuosittain keskimäärin 9,6 miljardin euron tulot.

Ympäristöministeriö katsoo, että päästökauppajärjestelmään perustuva uuden oman varan arvioidaan olevan Suomelle epäedullinen. Suomen päästökauppatulojen arvioidaan v. 2025 olevan noin 556 milj. euroa. 30% vuosittaisista tuloista allokoitaisiin talousarvioon. Muutoksella voisi olla vaikutuksia kansallisen ilmasto- ja energiapolitikan toteuttamiseen, koska varat eivät olisi jatkossa allokoitu siihen tarkoitukseen kuin päästökauppadirektiivissä on säädetty. (nettona EU-maksut kasvaisivat noin 240 milj. eurolla rahoituskehyskaudella).

Muutoksella voisi olla vaikutuksia kansallisen ilmasto- ja energiapolitikan toteuttamiseen, koska varat eivät olisi jatkossa allokoitu siihen tarkoitukseen kuin päästökauppadirektiivissä on säädetty. Päästökauppadirektiivin (2003/87/EY) 10 artikla 3 kohdassa säädetään päästöoikeuksien huutokaupasta saatavien tulojen käytöstä. Jäsenvaltioiden on käytettävä päästöoikeuksien huutokaupasta saatavat tulot uusiutuvan energian investointien tukemiseen, energiatehokkuuden parantamiseen tai vähähiilisiin teknologioihin päästöjen vähentämiseksi. Päästökauppajärjestelmän huutokauppatuloihin perustuva oma vara vähentäisi jäsenmaiden huutokauppatuloja ohjaamalla osan tuloista unionin budjettiin, jossa niillä rahoitettaisiin unionin talousarviota yleiskatteellisesti, jolloin unionin tason panostukset edellä mainittuihin tarkoituksiin voisivat vähentyä. Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan riskinä on, että kyseistä summaa ei enää korvamerkitä ilmastotyöhön rahoituksen siirtyessä EU:n budjettiin.

Hiilirajamekanismiin perustuva oma vara

Päästökauppajärjestelmää täydentävän hiilirajamekanismin tuloista 75 prosenttia ohjattaisiin unionin talousarvioon omina varoina. Komission arvion mukaan hiilirajamekanismilla voitaisiin saada unionin talousarvioon vuosittain keskimäärin 1,2 miljardin euron tulot.

Hiilirajamekanismin tuloihin perustuvan oman varan arvioidaan olevan Suomelle edullinen EU-maksujen suhteen. Ehdotus alentaisi Suomen EU-maksuja arviolta noin 40 miljoonalla eurolla rahoituskehyskauden aikana. Arvio perustuu komission laskelmiin, joissa on huomioitu hiilirajamekanismiin suunniteltu soveltamisalan laajentaminen teräksen ja alumiinituotteiden alavirtaan. Komissio on ehdottanut, että laajentamisesta saatavat tulot käytettäisiin hiilirajamekanismiin suunnitellun vientihyvityksen rahoittamiseksi. Vientihyvityksen rahoitusmalli on kuitenkin toistaiseksi epäselvä, joten vaikutusarvioissa on oletettu kaikkien CBAM-tulojen kertyvän joko jäsenmaiden talousarvioihin tai omina varoina unionin talousarvioon.

Keräämättä jääneeseen sähkö- ja elektroniikkalaiteromun määrään perustuva oma vara

Keräämättä jääneeseen sähkö- ja elektroniikkalaiteromun määrään perustuva uusi oma vara tuottaisi komission arvion mukaan myönteisiä ympäristövaikutuksia ja tukisi samalla unionin strategista riippumattomuutta kriittisten raaka-aineiden osalta. Tämän uuden oman varan käyttöönotto kannustaisi komission mukaan jäsenmaita vähentämään jätettä ja kehittämään keräysjärjestelmiään. Ehdotuksen tavoitetta unionin strategisesta riippumattomuudesta kriittisten raaka-aineiden osalta pidetään kannatettavana ja lisäksi ehdotuksen arvioidaan olevan Suomelle taloudellisesti edullinen. Jatkotyössä tulisi selvittää ehdotetun uuden oman varan määräytymisen kannalta keskeisten tilastojen laatu ja vertailukelpoisuus

Keräämättä jääneen romun määrä määriteltäisiin jäsenvaltioiden jo nyt Euroopan tilastoviranomaiselle Eurostatille ilmoittamien tilastoaineistojen perusteella. Oman varan määräytymishintana olisi 2 euroa per kilogramma keräämättä jäänyttä sähkö- ja elektroniikkalaiteromua. Kahden euron hinta per kilogramma olisi sidottu inflaatioon.

Komission arvion mukaan keräämättä jääneeseen sähkö- ja elektroniikkalaiteromun määrään perustuvalla omalla varalla voitaisiin saada unionin talousarvioon vuosittain keskimäärin 15,0 miljardin euron tulot.

YM suhtautuu avoimesti uuteen ehdotettuun omavaraan keräämättä jääneestä sähkö- ja elektroniikkajätteestä. Omavaraehdotuksen tavoite lisätä unionin strategista riippumattomuutta kriittisten raaka-aineiden osalta on erittäin kannettava. Alustavien VM:n laskelmien mukaan ehdotus on myös Suomen EU-jäsenmaksuosuuden kokonaisuuden kannalta taloudellisesti edullinen. Laskelmia on syytä kuitenkin tarkastella vielä tarkasti, sillä sähkö- ja elektroniikkalaiteromun keräystilastoihin ja tilastointitapoihin eri maiden välillä liittyy huomattavia epävarmuuksia. Komissio on itsekin myöntänyt, että keräystilastojen laadussa on parantamisen varaa. Tilastojen luotettavuuden parantaminen vaatii yhteistyötä ja resursseja sekä tuottajilta että viranomaisilta.

On epäselvää, kannustaako omavaramaksu tehokkaampaan sähkö- ja elektroniikkalaiteromun erilliskeräykseen ja kriittisten raaka-aineiden talteenottoon. Sisämarkkinoilla tulisi erityisesti edistää kierrätettyjen raaka-aineiden laatua, kysyntää sekä liikkuvuutta. Kriittisten raaka-aineiden selkeät talteenottovaatimukset voisivat luoda kannustimia investointeihin talteenottokapasiteetin lisäämiseksi. Tällaisia ollaankin luomassa sähkö- ja elektroniikkalaiteromulainsäädäntöä uudistamalla sekä EU:n kiertotalouslainsäädäntöä kehittämällä.

YHTEINEN MAATALOUSPOLITIIKKA, YMP

Komissio on asettanut tavoitteita tukijärjestelmien yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Valtioneuvosto katsoo, että YMP:n uudistuksessa tulisi mahdollisimman konkreettisin vaikutuksin toteuttaa tavoitteita tukijärjestelmien yksinkertaistamisesta ja hallinnollisen taakan vähentämisestä. Valtioneuvosto katsoo, että komission ehdottamia yksinkertaistamistoimia tulisi vahvistaa esitetystä. Tukijärjestelmien yksinkertaistaminen on kannatettavaa, mutta ympäristöministeriö korostaa, että sitä ei tule tehdä ympäristövaikutusten kustannuksella.

Valtioneuvosto korostaa, että komission esittämää alenevaa pinta-alatukea tulisi kohdentaa ensisijaisesti aktiivisille viljelijöille, jotka edistävät ruokaturvaa. Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että ympäristötoimenpiteisiin erikoistuneet, ekosysteemipalveluja tuottavat tilat lasketaan mukaan tähän aktiiviviljelijän määritelmään. Samoin on tärkeää, että aktiiviviljelyssä ympäristö- ja ilmastotoimet on integroitu mukaan tuotantoon.

Valtioneuvosto pitää hyvänä komission tavoitetta suunnata tukea aktiiviseen ruoantuotantoon. Komission tavoite suunnata tukea aktiiviseen ruuantuotantoon on välttämätöntä jo huoltovarmuudenkin näkökulmasta,

mutta ympäristöministeriö muistuttaa, että aktiivisen ruuantuotannon tulee käsitteenä sisältää ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden kattavan toteutuksen.

Komission esitys sisältää eläinperusteisen tuotantosidonnaisen tulotuen kotieläintiheyden rajoittamiseen tähtäävän ehdotuksen. Vaikka eläinperusteisen tuotantosidonnaisen tulotuen kotieläintiheyden rajoittaminen ympäristöllisistä syistä onkin perusteltua, ympäristöministeriö näkee komission ehdotuksen eriarvoisena jäsenmaiden välillä, koska rajoittaminen kohdentuisi nitraattiherkille alueille, joita on rajattu eri valtioissa hyvin eri perustein. Esimerkiksi koko Suomi on ilmoitettu nitraattiherkäksi alueeksi.

Valtioneuvosto katsoo, että pienten tilojen tukijärjestelmän tulisi ensi sijassa olla vapaaehtoinen jäsenmaille. Vaikka pienten tilojen tukijärjestelmä voisi ympäristönäkökulmasta olla kannatettava ja tilarakennetta monipuolistava tukimuoto, ympäristöministeriö ymmärtää hallinnollisen taakan uuden tukijärjestelmän rakentamiselle.

YMP:n ympäristö- ja ilmastoarkkitehtuurin kokonaisuudessa suurin muutos koskee ehdotusta, jossa pakollisten ehtojen ja lainsäädännön noudattamisesta voitaisiin jatkossa maksaa tukea. Järjestelmää viedään enemmän kohti vapaaehtoisuutta ja kannusteita. Nykyisen CAP-ohjelman ympäristö- ja ilmastovaatimuksia sisältävä Ehdollisuuden kokonaisuus (tukien saannin ehtona noudatettavat vaatimukset) on ehdotuksessa korvattu Vastuullinen tilanhoito -kokonaisuudella, johon liittyy mahdollisuus maksaa hoitositoumusten tukea sellaisista lakisääteisistä vaatimuksista, jotka ylittävät unionin lainsäädännön, sekä mahdollisuutta sisällyttää hoitositoumuksiin suojelukäytäntöjä. Ehdotuksessa ympäristö- ja ilmastotoimenpiteet yhdistettäisiin yhdeksi kokonaisuudeksi, kun ekojärjestelmä ja ympäristökorvausjärjestelmä yhdistettäisiin.

Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan tämä tuo joustavuutta toimeenpanoon, ja parhaimmillaan tehostaa myös ympäristö- ja ilmastovaikutuksia sekä yksinkertaistaa tukijärjestelmää myös viljelijän näkökulmasta. Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan järjestelmän yksinkertaistaminen ja vieminen kannustavaan suuntaan ovat sinällään kannatettavia, mutta samalla ympäristöministeriö korostaa, että ympäristö- ja ilmastotoimien on oltava vaikuttavia. On huolehdittava siitä, että ympäristö- ja ilmastotoimenpiteisiin käytettävä rahoitus ei häviä tehottomiin toimenpiteisiin.

Asetusesityksessä ehdotettu tukijärjestelmä kestävämpiin tuotantojärjestelmiin siirtymiseksi voisi parhaimmillaan ratkaista esimerkiksi tietyillä alueilla olevien kotieläintilakeskittymien ympäristökuormituksen vähentämistä.

Lopuksi

Rahoituskehysehdotukseen sisältyy yleinen tavoite kohdentaa 35 % kokonaismenoista ympäristötoimiin, jotka liittyvät osaltaan myös ilmastonmuutoksen hillintään sekä ympäristöön. Kyseinen tavoite sisältyy talousarvion menojen seurantaa ja tuloksellisuutta koskevaan kehys - asetukseen (COM (2025) 545 final), ja sen vaikutuksia arvioidaan siten tarkemmin siitä annettavassa U-kirjelmässä.

Kuten komission ehdotuksessa todetaan, Ilmasto- ja luontokriisin ratkaiseminen sekä fossiilisista polttoaineista eroon pääseminen vaativat jatkossakin merkittäviä panostuksia EU-varojen kohdentumisen osalta. Muuttunut toimintaympäristö on entisestään kasvattanut tarvetta puhtaalle siirtymälle ja fossiilitaloudesta irtautumiselle. Venäjän sotilaallinen hyökkäys Ukrainaan on johtanut merkittäviin energiapoliittisiin linjanmuutoksiin energiansaannin turvaamiseksi ja energia- ja materiaaliriippuvuuden vähentämiseksi Venäjästä.

Jo kuluvalla rahoituskaudella EU varojen hallinnassa monissa rahastoissa kriteerinä on käytetty ei merkittävää haittaa periaatetta (DNSH). Periaatteella osaltaan pyritään huomioimaan EU varojen käyttö ilmaston, ympäristön ja luonnon kannalta mahdollisimman vähän haittaa aiheuttavasti. EU –varojen käytön, erityisesti ilmasto- ja luontokadon torjunnan sekä riskienhallinnan näkökulmasta ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että EU-varojen kohdentumista sekä vaikuttavuutta tarkastellaan ja seurataan jatkossakin sekä lyhyen, että pitkän aikavälin vaikutusten osalta yhtenäisillä kriteereillä ja reunaehdoilla.